

Vesna Hauschild (DIS)FUNKCIONALNE DRUŽINE LJUBIJO ZA VEDNO

Če odmislimo kričeče dejstvo, da je pri Addamsovih vse nasprotno kot pri sosedah, da slavijo svojo temačnost, da obožujejo drugačnost, če zanemarimo njihovo čudaškost, so pravzaprav povsem običajna čudna družina s svojimi travmami, pravili, skrivnostmi in pričakovanji. In prav slednja so povod za zdrahe. V tekstu se na različnih nivojih, v odnosih med generacijsko različnimi karakterji kar naprej postavlja vprašanje ločevanja med javnim in zasebnim, vprašanje posesivne ljubezni oziroma vloge nadzora – med slehernima partnerjema ter pri starših do otrok, ki to več niso.

SREDA + LUKAS

Sreda je osemnajstletna impulzivna, izrazito samosvoja sociopatka, ki ji je zaljubljenost po najbolj klasičnem principu dodobra prevetrila hormone in zavrtela tla pod nogami. Pripravljena je na novosti, mračen *poker face* je zamenjal nasmeh do ušes: »ker nekaj vleče me v novi smeri, a mi ugaja, zelo ugaja, kar prezirala prej sem, zdaj srčkano je.« Preden je spoznala človeka, ki predstavlja njeno nasprotje in jo zato tudi privlači, je svoje sadistične ideje preizkušala na mlajšem bratu Bucku, ki je v soju pozornosti strašno užival. Zdaj pa je kar na lepem ves sestrin fokus na Lukasu Krnekiju – snubcu iz ugledne, a dolgočasne družine iz Ohia, kar Bucka pahne v depresijo, ki spodbudi maščevalno-uničevalne težnje. Tipa se hoče a) na vsak način znebiti ali pa b) začarati svojo sestro nazaj v osebo, kakršna je bila, preden je zapela za tega zloveščega navadneža. Lukas je precej

tipičen slovenski mladenič, prototip preprostega kmečkega fanta, ki sicer ne živi in ne dela na kmetiji, deluje pa po podobnih krščansko-navdahnjenih načelih in ima, kot bi rekle babice, srce na pravem mestu. Na Sredino (in mojo) žalost ima naš Luka kar nekaj odločujočih pomanjkljivosti: je pragmatičen, preudaren, preveč previden, preveč razumski, želi ugajati svoji puncu in svojim staršem, v kočljivih trenutkih, ko bi moral ravnati kot zrel odločen moški, pa postane *pussy*. Sreda zasluti, da življenje z njim ne bo le dolgočasno, pač pa tudi precej prazno, ker se mladenič vsega novega, zanimivega in vznemirljivega brani z vsemi štirimi (in bi posledično v vsaki potencialno zabavni situaciji pritiskal na zavore). Ne preostane ji drugega, kot da ga postavi na preizkušnjo, ki bi jo vsi priročniki za zdrave partnerske odnose odsvetovali: zahteva žrtvovanje (v imenu) prave ljubezni. Njeno vodilo je: če pravi, da ne more živeti brez mene, naj to dokaže!

PRAVA LJUBEZEN STRAŠI

Poglejmo si, kaj naj bi ta prava ljubezen pomenila. Kot ugotavlja dr. Zoran Milivojević, je popačena predstava o ljubezni najpogostejši vir človeškega romantičnega trpljenja. Če ima oseba določena pričakovanja, ki jih partner ne izpolni, odnos zvodeni. Sredina zaljubljenost na podlagi Lukasovih (ne)dejanj hitro preskoči iz infantilne predstave o ljubezni na odraslo predstavo o ljubezni, ki predvideva in zahteva več kot metuljčke v trebuhu, več kot rožnata očala v prvih nekaj mesecih skupnega življenja: da bi se z njim poročila, mora vedeti in čutiti, da je pravi zanj. To pa ji lahko dokaže le na način, ki ga ona razume: tako, da se žrtvuje. Spopade s strahom. Da gre preko razuma, da se (ji) povsem prepusti. Če ji lahko popolnoma zaupa, ko vanj meri s samostrelom, bo tudi ona lahko popolnoma zaupala njemu, ko se bosta soočala z manj smrtno nevarnimi preizkušnjami življenja. Njun odnos se ponovno sklene ob kočljivem parametru: »Če partnerja izražata neke pomembne želje, ki se medsebojno izključujejo, potem vsak od njiju pričakuje, da bo drugi, zaradi ljubezni, odstopil od svoje želje. In res, če se eden od partnerjev odreče svoji želji, da bi drugi lahko zadovoljil svojo, potem je odnos ljubezni potrjen,« razloži Milivojević (Milivojević: *Formule Ljubezni*, str. 271) Sreda verjame, da je prava ljubezen veliko žrtvovanje, zato je Lukasova pripravljenost na smer zanj edini dovolj veljavni, edini možen dokaz ljubezni. Čim bolj je žrtvovana vrednota dragocena, tem večji je dokaz ljubezni. Šele ko Sreda sprevidi, da je Lukas zanj (in zaradi nje!) pripravljen umreti, je po njeno upravičeno vreden zaprisege pred oltarjem. Če bi se nevarnemu testu uprl, bi to potrdilo njen dvom – z mislijo, da je ne ljubi dovolj, bi v hipu razdrla zaroko.

LJUBEZEN = DRAMA V BITKI S ČASOM

»Osebi, ki se ljubita (torej nista zgolj zaljubljeni), skleneta nekakšen implicitni psihološki sporazum, da bosta ostali isti, da se ne bosta spremenili in da se bosta ljubili tudi v prihodnosti. Ta sporazum ne prinaša absolutne varnosti, ker ta ni mogoča, temveč zmanjšuje negotovost na sprejemljivo mero,« preučuje ljubezen kot sistem

lena hribar, robert korošec, barbara ribnikar

dr. Milivojevič. Kršitev tega neizgovorjenega sporazuma se zdi problem parov v naši zgodbi: namesto da bi partnerje povezovala ljubezen v vsej svoji čistosti, ljubezen, ki drugega sprejema takšnega, kot je, se vsi zatikajo v lastna pričakovanja in tarnajo nad razbitimi iluzijami ter hrepenijo po začetni strasti, ki pa z leti – kot v vsakem dolgotrajnem odnosu – razumljivo usahne. Obe ženski, materi srednjih let, Morticija in Alenka, se vsaka na svoj način naslanjata nad kruto usodo zakonskih obveznosti, ki so ju tekom let pahnila v različna odrekanja. Čeprav se Alenka trudi na življenje gledati s sončne strani, je v svojem bistvu enako zafrustrirana kot Morticija, ki stvari ne olepšuje in si to celo šteje v čast, saj jo klasična romantika sili na bruhanje. Kar je skupno obema, so neizpolnjena pričakovanja, ki se dotikajo njunih že nekoliko čustveno zakrnelih soprogov. Za Morticijo je največja izdaja neiskrenost. S tem, ko ji očetovsko zaščitniški Gomez taji, da je vse, kar si hči želi, to, da se poroči, jo odžene od sebe in pripravi do tega, da ga preneha ljubiti – zaradi samozaščite je sposobna v hipu zablokirati vsa prijetna čustva do njega. Spakira kovčke in pripravljena je vse pustiti za seboj. Razdreti družino.

Alenka, ki ni človek, ki bi hrepenel po dramati, se je že zdavnaj navadila, da so skrivnosti povsem v redu – da se brez njih kar težko funkcionira. Šele v interakciji z odločno Morticijo (s pomočjo zvarke malega družinskega terorista, prvotno namenjenega spreobrnitvi sestre) ji uspe, da se otrese nekaterih okoličnin vseh mask in izbruhne ves gnev, ki ga je dolga leta mešala v sebi. Ona je vzgajala otroka, medtem ko je njen – nekaj zabavnih in spontanih – Jan štel dneve v pisarni. Seveda se on izgovarja na to, da je delal zanjo, da je garal za vso družino. Ni sposoben razumeti, da ženskam več kot zagotovljena finančna varnost včasih pomeni preprosta, brezplačna pozornost. In še zdaleč ni edini, ki mu je to španska vas.

SONCE : SENCE

Addamsovi se obnašajo nekoliko superiorno do gostov iz Ohia. *Ownajo* svojo čudnost, nanjo so brezsravno ponosni. Toda kljub svojim gotskim vzgibom so na nek način zelo običajno življenjski: hočejo se ljubiti za vse večne čase ... Ampak kako, če vendar vedo, da je njihov edini bog in obenem lopov čas?! Nekaterih oropa zgolj zdravja in mladostne lepote, drugih pa še česa hujšega. Človeku, ki se je zataknil v rutini, lahko mimogrede prinese spoznanje, da ni več pristen, da je prenehal slediti srcu, da je nekje na poti izgubil sebe ... To »uhajanje duše« pa ima dosti hujše posledice kot uhajanje urina (s čimer se sooča sicer še najbolj »trezna« 102-letna babica). Zanihanje svoje prave narave rodi ogromno bolečine, depresijo, včasih celo občutek brezizhodnosti, ki lahko vodi v samomor. Babica se zdi edina, ki je sposobna nesebično obarvanih nasvetov, edina, ki si ne maši žil z brezplodnimi iluzijami.

ADDAMSOVI IN SLOVENSKOST

Če se osredotočimo na njihovo vodilo, trpljenje z užitkom, so Addamsovi zelo cankarjanski in nosijo kar nekaj lastnosti tipičnega slovenca. To potrjuje Morticija: »Kadar se počutim prazna, ko pogrešam upanje, spomnim

se, da smrt je že za prvim voglom in tam čaka me ...« Trigeneracijska (če ne štejemo odštekanih prednikov in prednic) družina živi po načelu »vedno je lahko še slabše« oziroma: če bo slabše, se bomo pa kar ubili – smrt jim bo prinesla konec, odrešenje. To prepričanje, četudi je tam samo zaradi učinka zabavljanja, jim kot posebni družini zmanjša kredibilnost. Težko jim verjamemo, da so izvirni in *quirky*, ko vendar s takšnimi prepričanji zvenijo naravnost trapasto, naivno in neuko.

Oboževalci životarjenja po scenariju »jaz, žrtev« pa niso samo ženskega spola, nasprotno: moški so še hujsji! Gomez, ki sprva daje vtis, kot da ima hrbtenico (»jaz znam bit močan / in se zlahka ne predam«) in odprto srce, se v trenutku sesuje pod pritiskom dveh različnih principov ljubezni: kaj je bolj prav – potegniti z ženo ali s hčerko? »Če ne bo se izšlo, pa ostane mi samo pest tablet.«

MOJA HIŠA, MOJA PRAVILA!

Predniki imajo cel kup idej o tem, kdo je primeren partner za Sredo. Vsi se vtikajo v tuje stvari, kot v večini današnjih družin, ki še govorijo med sabo. Tudi Morticija ni tako neustrašna in močna, kot se kaže na prvi pogled. Tudi ona se boji: boji se, da si bo hči uničila življenje, in prevzema odgovornost za njene odločitve. V bistvu pa je materin problem povsem drugje: hčerčina polnoletnost jo spomni na lastno starost, na umrljivost. »Veliko premlada sem še, da bi imela poročeno hčer,« potarna možu. Obenem žaluje tudi za nikdar izrečeno zahvalo, ki jo skorajda pregovorno vsaka mati na neki točki v življenju pričakuje od ljudi, ki jih je (z večjimi ali manjšimi mukami) spravila na svet. »Tako se torej konča ... osamljena in pozabljena v majhni sobi, živi od mačje hrane in neizpoljenih sanj – tako končajo matere.« Boli jo, ker je hčeri več kot njena pomenila očetova potrditev odločitve glede izbire življenjskega partnerja. Šele ko malo bolj pobrska po svoji zgodovini, opazi, da se je ona enako obnašala do svoje mame, da se ji je ta zdela pikra in pokroviteljska. Prepozna vzorec, ki je skupen mnogim ženskam: da se je spremeniла v svojo mamo! Dovolj je inteligentna, da to sprejme in obrne ploščo, kar je koristno za vse vpletene.

STRAH JE V BISTVU ŽUR!

Sreda, ki se ji strah na splošno zdi kul, se vseeno malo boji, ali se bo družina pred njenim izbrancem pokazala v dobri luči: »En sam večer normalnosti je vse, kar si želim«. Tudi Lukasa, ki se že tako vsega boji, je strah, kako se bosta njegova »preprosta in poštena« tastaradva odrezala: »Spoštljiva bodita, ne iščita napak.« Taktnost in diskretnost vsekakor nista addamsovski vrlini, kar zbode Lukasovo zavrto mamo Alenko (ki izrazito ozaveščeno željo po ljubezni in po nekoč obstoječi zakonski strasti udejanja s pisanjem pesmic) in seksualno otopelega očeta-kontrol-frika Jana, ki hoče iz mehkužnega sina za vsako ceno narediti »deca«, obenem pa še podaljšek svoje poslovne moči. Morticija je polna predsodkov, ki so v svojem bistvu tudi strah. Ne razume, kako lahko nekateri živijo »brez domišljije«. Alenka se notranjega življenja boji, saj stvari lahko kaj hitro postanejo nepredvidljive. Misli, da njen

mož potrebuje le ljubko tiho gos. Če bo spregovorila o svojih željah, bo mogoče ogenj v strehi, ampak ker ne upa svetitati požara, je raje tiho ... dokler je okoliščine ne prisilijo v spremembo.

HEPI END

Na koncu se, tako kot vselej v lahkotnih komedijah in mjuziklih tega tipa, izkaže, da resnica slej ko prej privre na dan in da ljubezen ne pozna meja oziroma da se da marsikaj sprejeti, če se hoče. Če bo ljubezen med našimi čudaki večna ali ne, niti ni pomembno. Addamsovi na koncu vendarle dokažejo, da so sposobni uvajanja in sprejemanja sprememb. Uspešno povečajo družino za tri člane in celo usvojijo popularen *lifestyle* koncept, izkoristi dan. Pa čeprav imajo raje noč.

Ko ljubiš, vse čudno postane čudežno. Tudi Krnekijevi so se spoprijeli s svojimi strahovi in spoznali, da so se v marsičem šele zdaj in prav zato zares spoznali.

Vira:

Brickman, M., Elice, R., Lippa, A.: *Addamsovi*. MGL, 2019.

Milivojević, Z., dr.: *Formule Ljubezni*. Ljubljana. Mladinska knjiga, 2009.

